International Finance Corporation
World Bank Group

THE WORLD BANK

World Bank Group
Multilateral Investment Guarantee Agency

İcazə və lisenziyalar sistemində islahatlar: beynəlxalq təcrübə

Həsən Hüseynov

Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası

14 İyun, 2013

İslahatdan keçməmiş icazələr rejiminin əsas xüsusiyyətləri

Qanunvericilik: qeyri-müəyyən hüquqi baza

- Qanunvericilikdə dəqiq «icazə» anlayışının olmaması
- Dövlət qurumları tərəfindən icazələrin verilməsini və onların məqsədlərini formalaşdıran qanunvericilik bazasının olmaması və ya çatışmaması
- İcazə və lisenziyalrın verilməsinə dair vahid qanuvericiliyin olmaması
- İcazələrə görə ödənilən rüsumlar, onlara dair texniki tələblər və öhdəliklər haqqında qanunvericilik bazasının olmaması

İnzibati/Prosedural

- Bir fəaliyyətin ikili tənzimlənməsi: sertifikatlaşdırma + icazə
- İcazənin alınması üçün tələb olunan məlumatların (nə vaxt, harada və hansı icazə) əlçatan olmaması
- İcazənin alınması üçün qeyri-şəffaf, ixtiyari, uzun və məsrəfli proses

İnstitusional

- Müxtəlif hökumət qurumlarının fəaliyyətlərinin üst-üstə düşməsi və təkrarlanması
- Vahid və əlaqəli icazələr sisteminin təmin olunması üçün institusional mexanizminin olmaması

IFC International Finance Corporation World Bank Group
THE WORLD BANK
MIGA World Bank Group Multilateral Investment Guarantee Agency

Tənzimləyici islahat: vasitələr,proses, nəticə

Vasitələr	Proses	Məqsəd / Nəticə
Nazirliklərarası islahat komissiyası /digər qruplar	Ölkənin siyasi rəhbərliyi tərəfindən verilmiş mandat (ölkə Prezidenti və ya Baş Naziri)	İslahatın təşəbbüskarı, maraqlı tərəfləri bir araya gətirən struktur, icazə və lisenziyaları nəzərdən keçirir
İcazə və lisenziyaların inventarlaşdırılması	Bütün icazə və lisenziya verən qurumlardan məlumatların toplanılması	Məlumatın toplanılması ümumi inzibati yükün hesablaması, icazə və lisenziyaları yenidən nəzərdən keçirilməsi və elektron reyestrin yaradılması üçün tələb olunur
Standart Xərclər Modeli	Hər bir icazə / lisenziyanı əldə etmək üçün özəl sektorun çəkdiyi xərclər	Ən bahalı icazə / lisenziyaların hədəflənməsi və islahatın nəticəsinin qiymətləndirilməsi
Nəzərdən keçirmə	İslahat komissiyası hər bir icazəni qanunilik, zərurət və biznes üçün əlverişlilik baxımından nəzərdən keçirir	Qeyri-qanuni və lazımsız icazələr ləğv olunur. Leqal bazası olan, lakin alınması həddindən artıq mürəkkəb olan icazələr sadələşdirilir.
Prosesin yenidən qurulması	Islahat komissiyası təklif və tövsiyələr hazırlayır	Misal üçün, müəyyən icazənin xəbərdarlıqla əvəzlənməsinə, «süküt razılıqdır» prinsipinə dair və sair tövsiyələr
Tənzimləyici Təsirin Qiymətləndirilməsi (Regulatory Impact Assessment, RIA)	Hökumət yüksək keyfiyyətli tənzimləmə öhdəçiliyi öz üzərinə götürür və bunu xüsusi quruma həvale edir	Hökumət yalnız səmərəli qərarlar siyasəti aparmaqla hər bir yeni tənzimləyici sənədin (icazə və ya lisenziya) qəbulundan öncə onun tədbiqinin nəticələrini qiymətləndirir.
Elektron reyestr	Komissiyanın texniki, tənzimləyici və siyasi nəzərindən keçmiş bütün lisenziya və digər icazəverici sənədlər elektron reyestrə daxil edilir	Mövcüd və yeni tədbiq olunan sənəd və prosedurların təkmilləşdirilməsi üçün vasitə, şəffaflığın və hesabatlılığın artırılması, müasir e-hökumət sisteminin komponentidir

İslahat aparan qurumların növləri

•**Tənzimləyici (requlator) nəzarət qurumu**: mövcud sistemin yenidən baxılmasını həyata keçirir və ya istiqamətləndirir; «RIA»-nı təşkil edir; islahat prosesində məsləhət və texniki dəstək verir (Böyük Britaniya, Koreya, Meksika).

•**Requlator islahatlar üçün yüksək səviyyəli komitə**: requlator islahatlara dair məsləhətlərin verilməsi, ümumi razılığın əldə edilməsi üçün yüksək səviyyəli dövlət nümayəndələri və ya nazirlər mütəmadi olaraq görüşürlər (Banqladeş, Vyetnam, Keniya, Tacikistan)

•**Özəl / dövlət sektorlararası vəkillik (advocacy) qurumu**: islahat üçün məlumar hazırlayır, prioritetləri müəyyən etməkdə köməklik edir, hökumət daxilində və xaricində islahatların aparılması üçün maarifləndirmə işi aparır. Əsasən dövlət tərəfindən maliyyələşdirilir. (Xorvatiya, Kanada, İsveç)

•**Özəl / dövlət sektorlararası məsləhət şurası**: Müxtəlif tərkibdə ola bilər – yalnız özəl sektor, özəl və dövlət sektor birgə, müstəqil ekspertlərin iştirakılə, lakin hər zaman hökumətin tərkibindədir. Tövsiyələr verir, dialoqu təşkil edir və məsləhətləşmələri gücləndirir (Banqladeş, Tonqa, Viyetnam)

•**Vaxtaşırı toplaşan qruplar: işçi qrupları, konkret məqsədlə yaradılan əməliyyat qrupu və sair**: İnkişaf edən ölkələrin praktikasında ən çox istifadə olunan formadır. Tövsiyələr hazırlayır, maraqlı tərəfləri cəlb edir, hökumət daxilində islahat üçün imkanları yaradır, islahatı həyata kecirir və onun davamlılığını təmin edir (Kenya, Mali, Meksika)

Hökumət çərçivəsində yerləşən Requlator islahat qurumu

Ölkə	Qurum	Qanuni baza
Koreya	**Requlator İslahatlar Komissiyası** • Birbaşa Prezidentə hesabat verir; • Baş Nazir və özəl sektor nümayəndəsinin həmsədrliyi ilə	Qanun
Meksika	**Federal Tənzimləyici Təkmilləşdirmə Komissiyası,** •Prezident qarşısında cavabdehlik daşıyan müstəqil komissiya	Qanun
Moldova	**Sahibkarlığın Dövlət Tənzimlənməsi üzrə Milli Komissiya** •İqtisadiyyat və Ticarət Nazirinin rəhbərliyi ilə	Hökumət qərarı
Ukrayna	**Tənzimləyici Siyasət və Sahibkarlıq üzrə Dövlət Komitəsi** •Nazirlər Kabinetinə tabə olan müstəqil komitə	Qanun
ABŞ	**Məlumat və Requlator Məsələlər üzrə Agentlik** •Prezidentin tabeçiliyindədir •40 nəfər əməkdaşı var	Prezidentin fərmanı

E-Reyestr icazə və lisenziyalar sistemində

- E-reyestr ölkənin qanunvericilik sisteminin tərkib hissəsi olmalı və inzibati tələblər barədə məlumatların digər mənbələrindən üstün olmalıdır
- E-reyestr qanunvericilik aktı ilə təsdiq olunmalıdır
- E-reyestr yeni icazələrin (inzibati prosedurların) tətbiqi, təkmilləşdirilməsi və ləğv olunmasına cavabdeh olan qurum tərəfindən idarə olunmalıdır
- E-reyestrin mütəmadi olaraq yeniləşdirməsi təmin olunmalıdır – baş vermiş dəyişiklər öz əksini reyestrdə tapmalıdır

Bəzi ölkələrin islahat təcrübəsi: Özbəkistan

- İslahatdan öncə: tənzimləyici bazanın çatışmazlıqları, müxtəlif dövlət qurumları tərəfindən məhdudiyyətsiz qaydada tətbiq olunan çox saylı icazələr və ağır və mürəkkəb tələblər KOM-lar üçün böyük maneələrə çevrilmişdir. Məsələn, KOM-lar hər bir ticarət obyekti üçün ayrılıqda $73 dəyərində ticarət icazəsi almalıdırlar; topdan satış üçün ayrıca ticarət icazəsi almaq məqsədilə KOM-lar $28,400 məbləğində nizamnamə kapitalına malik olmalı və mülkiyyətində ambarın olmasını təsdiqləyən sənədi təqdim etməlidirlər.
- Əsas islahatlar: müxtəlif səviyyələrdə maraqlı tərəfləri bir araya gətirərək, Özbəkistan 458 sənəddən ibarət mövcud icazələrin siyahısını hazırlamış, onlardan 12-ni ləğv etmiş və digərləri barədə müxtəlif tədbirlər həyata keçirmişdir
- Nəticə: KOM-ların təqribən $10.2 mln həcmində illik vəsaitinə qənaət

Mənbə: Uzbekistan Business Licensing/Permit Reform Case Study, WBG

Bəzi ölkələrin təcrübəsi : Tacikistan

- İslahatdan öncə : 600-dən çox icazə və lisenziyadan ibarət və köhnəlmiş və pərakəndə qaydada idarə olunan requlator sistem

- Əsas islahatlar : 2009-cu ildə Tacikistan sistemin yenidən nəzərdən keçirməsinə başlamış, yeni «İcazələr haqqında» qanun hazırlamış və sonradan qəbul etmişdir. 2011-ci ildə icazə və lisenziyaların vahid e-reyestri də hazırlanmışdır. Hal hazırda reyestrin interaktiv olması üçün işlər aparılır.

- Nəticə : hesablamalara görə icazələrin ləğv olunması və təkmilləşdirilməsi nəticəsində özəl sektor üçün ümumilikdə ildə təqribən $18.5 mln həcmində vəsaitə qənaət olunmuşdur

Azərbaycanda islahat üçün motivasiya

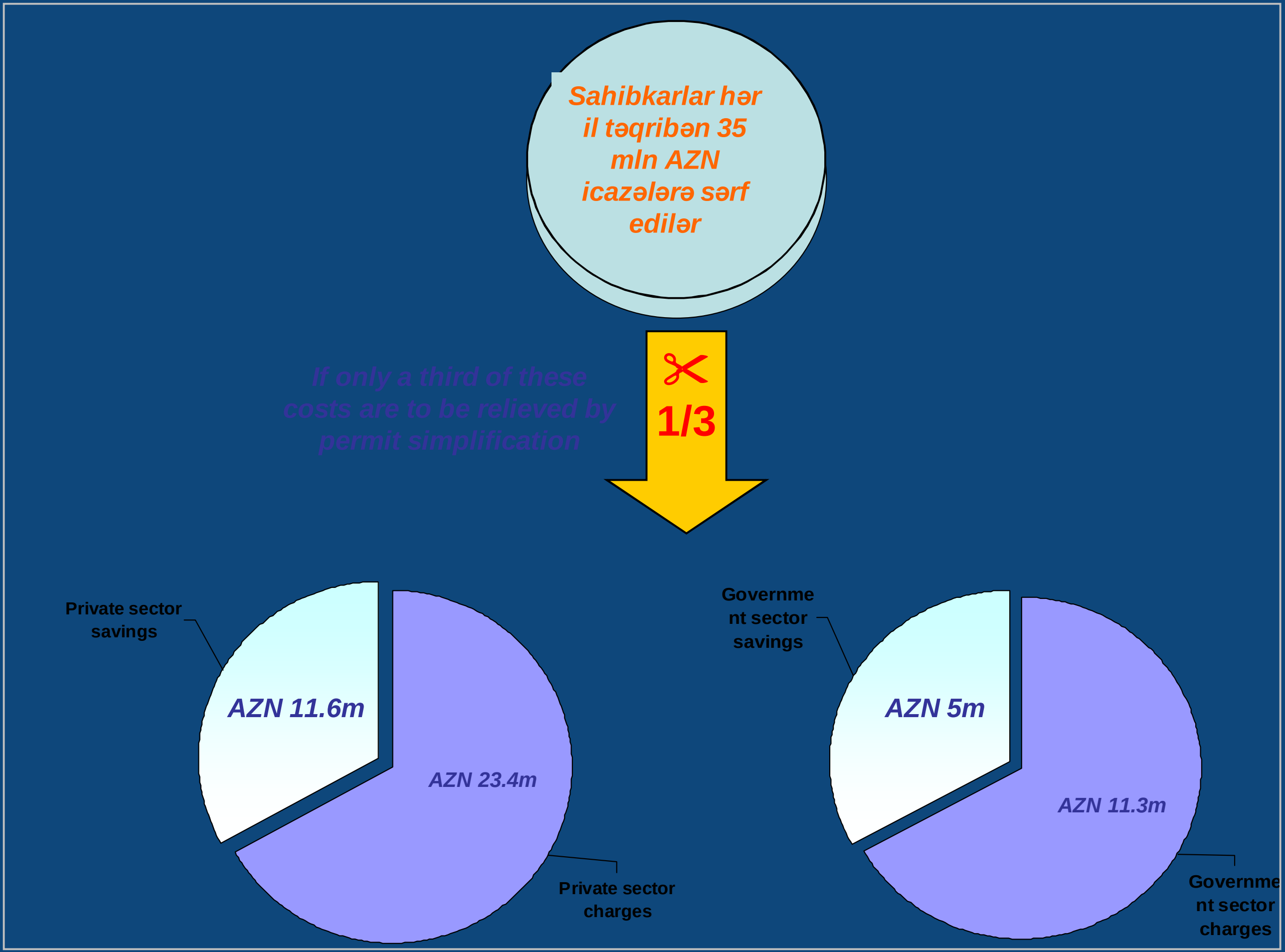

Mənbə: Azerbaijan Business Permit Reform Strategy, IFC, 2008

Azərbaycanda görülmüş işlər

- - 26 oktyabr 2011 il tarixli AR Prezidentinin Fərmanı
- «Lisenziyalar və icazələr haqqında» qanun layihəsi
- İcazələrin internet portalı (300-yə yaxın icazə və lisenziya) www.icazeler.gov.az
- Sahibkarliq sahəsinə aid qanunvericilik aktların layihələrinin ictimai müzakirəsi üçün portalda yerləşdirilməsi

International
Finance Corporation
World Bank Group

TƏŞƏKKÜR EDİRİK!

IFC-nin Az□rbaycanda İnvestisiya
Mühiti üzr□ M□sl□h□t Xidm□tl□ri

Ünvan:Nizami küç□si 96, Landmark III,
5-cü m□rt□b□

Bakı AZ-1010

☎ +994 12 4977698